

Dals-Eds kommun
kommun@dalsed.se

2023-05-29
Dnr SI 2022:583

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolor i kommuner
med låg utbildningsnivå vid Hagaskolan i Dals-
Eds kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning avseende med vilken kvalitet Hagaskolan arbetar för att genom undervisning och studie- och yrkesvägledning stärka elevernas tillit till den egna förmågan, ge dem möjlighet till utveckling och en bred bild av möjliga studie- och yrkesval. Granskningen omfattar årkurserna 7–9 vid den aktuella skolan.

Skolinspektionen gör bedömningar i förhållande till de kvalitetskriterier som myndigheten satt upp inom det granskade området. Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, utifrån om kvalitetskriterierna uppfylls i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen i normalfallet att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. Skolinspektionen begär därefter en skriftlig redovisning av huvudmannen som visar vilka förbättringsåtgärder skolan vidtagit. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolor i kommuner med låg utbildningsnivå \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/skolor-i-kommuner-med-lag-utbildningsnivau).

Beslut:

Skolinspektionens bedömningar

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Hagaskolan i följande utsträckning:

Bedömningsområde 1: En undervisning som präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *flera delar* en undervisning som präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt.

Bedömningsområde 2: Förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *låg utsträckning* skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Bedömningsområde 3: Inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *låg utsträckning* integrerar inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval.

Bedömningsområde 4: Förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *låg utsträckning* skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval.

Identifierade utvecklingsområden

Utvecklingsarbeten behöver inledas inom följande delar:

- Rektorn behöver i högre grad skapa förutsättningar för lärarna att bedriva en undervisning som ger eleverna möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Detta innefattar att utveckla arbetet med att analysera vad i skolans arbete som påverkar och orsakar elevernas kunskapsresultat, som underlag för att utveckla undervisningen. Vidare behöver rektorn utveckla arbetet med att motverka eventuella låga förväntningar och negativa inställningar till skolarbete som kan finnas hos elever, vårdnadshavare och personal i syfte att stärka elevernas engagemang för skolarbetet.
- Lärarna behöver utveckla arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen. I detta arbete behöver lärarna i högre utsträckning koppla samman skolämnena med vägledning, visa på en variation av utbildningsvägar, yrken och branscher samt ge eleverna möjlighet att i undervisningen utveckla förmågan att göra medvetna och välinformerade val.
- Rektorn behöver i högre grad förmedla till lärarna att de ska integrera studie- och yrkesvägledning i sina undervisningsämnen och försäkra sig om att de gör detta. Rektorn behöver ge lärarna och studie- och yrkesvägledaren förutsättningar för detta arbete. Därvid behöver rektorn förmedla betydelsen av att elever får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval. I detta arbete behöver rektorn även se till att skolans studie- och yrkesvägledning verkar för att elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **24 november 2023** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade

utvecklingsområdena och resultatet av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr SI 2022:583) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Bedömningsområde 1: En undervisning som präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningen präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterier:

- Lärarna utformar undervisningen utifrån en hög tillit till elevernas förmåga att prestera. Lärarna utformar undervisningen så att alla elever, utifrån deras kunskapsmässiga nivåer, stimuleras och utmanas att nå så långt som möjligt. Vid behov samverkar lärarna och elevhälsan för att möta och stimulera eleverna utifrån deras kunskapsmässiga nivåer.
- Lärarna stärker elevernas tillit till den egna förmågan genom att ge dem uppmuntran och bekräftelse för sina ansträngningar. Lärarna ger kontinuerlig återkoppling till eleverna om hur de ligger till just nu och om hur de kan arbeta för att utvecklas ännu mer. Lärarna ser till att eleverna får uppleva att de gör framsteg och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna utformar en undervisning som i *flera delar* präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna på Hagaskolan till viss del utformar undervisningen så att alla elever får stimulans och utmaningar utifrån de olika kunskapsmässiga nivåer de befinner sig på. Det varierar i vilken utsträckning lärarna utformar sin undervisning utifrån en hög tillit till elevernas förmåga att prestera. Lärarna samverkar med elevhälsan för att möta och stimulera elever,

men det gäller framförallt elever som riskerar att inte nå målen. Lärarna och rektorn behöver se över hur undervisningen kan utformas så att den i större utsträckning stimulerar och utmanar alla elever att nå så långt som möjligt utifrån deras kunskapsmässiga nivåer, även de elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.

Granskningen visar vidare att lärarna endast till viss del ger eleverna uppmuntran och återkoppling i sitt lärande för att de ska utvecklas så långt som möjligt. Dock ger inte alla lärare eleverna en återkoppling som tydliggör hur eleverna kan arbeta för att utvecklas ännu mer eller säkerställer att eleverna alltid förstår och kan använda den återkoppling de får. Lärarna behöver se över arbetet med att ge alla elever kontinuerlig återkoppling, som innehåller information om hur eleverna ligger till just nu och om hur de kan arbeta för att utvecklas ännu mer.

Motivering

Lärarna stimulerar i olika utsträckning eleverna utifrån deras kunskapsmässiga nivåer

Granskningen visar att lärarna endast till viss del utformar undervisningen så att den stimulerar och utmanar alla elever att nå så långt som möjligt. Av intervjuer med elever och lärare framkommer att en del lärare ger eleverna uppgifter som ger möjlighet till breddning och fördjupning, medan andra lärare endast gör det i begränsad omfattning. Både rektorn och lärarna uppger i intervjuer att de digitala läromedlen underlättar en nivåanpassning av undervisningen. En lärare som undervisar i fysik och matematik berättar att hen lägger ut uppgifter av varierande svårighetsgrad på skolans lärplattform. De elever som behärskar de enklare uppgifterna kan då direkt välja de mer avancerade uppgifterna. I intervju med elever framkommer dock att eleverna i vissa ämnen får arbeta med uppgifter som hör till ett annat ämne eller göra vad de vill om de snabbt blir klara med en uppgift. Det framkommer få exempel på att elever i undervisningen får samtala om frågor vars syfte är att bidra till reflektion och problematisering, både ämnesmässigt och tankemässigt. När det förekommer så är det framförallt i de samhällsorienterade ämnena, enligt elever och lärare. Rektorn uppger att en del lärare är duktiga på att möta elever utifrån deras olika kunskapsmässiga nivåer men att det finns lärare som skulle behöva stöd och kompetensutveckling för att bli bättre på att bland annat möta elever som har nått långt i sin kunskapsutveckling.

Granskningen visar att inte alla lärarna ger eleverna ett aktivt lärarstöd. I intervjuer med såväl elever, lärare, specialpedagog och rektorn framkommer att de flesta lärare ger ett lärarstöd för att eleverna under lektionerna ska komma vidare i sitt lärande. Eleverna berättar att flera lärare är duktiga på att förklara på olika sätt och anpassar undervisningen så att varje elev kan göra sitt bästa. Flera lärare tar sig tid och försäkrar sig om att eleverna har förstått och ger dem extra stöd om det behövs. Det finns dock lärare som inte ger ett aktivt lärarstöd och som inte är lika

positiva i sitt bemötande, berättar eleverna. Några lärare beskriver hur de med en genomtänkt planering möjliggör för en undervisning som är individanpassad, vilket underlättar för dem att ge eleverna relevant stöd på lektionerna. Samtidigt uppger lärare att stora elevgrupper försvårar för dem att individualisera undervisningen och att kunna ge ett aktivt stöd för alla elever, vilket innebär att de elever som kommit längre i sin kunskapsutveckling i högre utsträckning får klara sig själva. Det finns en risk att skolan tappar de högpresterande eleverna, menar lärarna.

Granskningen visar vidare att lärarna samverkar med elevhälsan för att möta och stimulera elever, men det gäller framförallt elever som riskerar att inte nå målen. Av intervjuer med lärare och representanter för elevhälsan framgår att deras samverkan främst fokuserar på att stödja elever som har svårt att uppfylla de betygskriterier som minst ska uppfyllas, även om det förekommer att de hjälper de elever som har nått längre i sin kunskapsutveckling. Rektorn bekräftar i intervju att lärarna fokuserar på de elever som riskerar att inte nå kunskapskraven och anser att skolan inte har lyckats så väl som hen önskat med att stimulera de elever som har nått längre i sin kunskapsutveckling.

Lärarnas tillit till elevernas förmåga att prestera varierar

Granskningen visar att lärarna i utformningen av undervisningen inte alltid visar att de har höga förväntningar på eleverna. Eleverna uppger i intervjuer att vissa lärare har höga förväntningar på dem, men berättar samtidigt att det finns flera lärare som inte uppmuntar eleverna att nå längre än betygsteget E. Eleverna upplever dock inte att lärarnas förväntningar påverkas av elevernas kön eller bakgrund, vilket också bekräftas i intervjuer med lärare. Rektorn och lärare uppger i intervju att lärarna i utformningen av undervisningen i första hand fokuserar på att eleverna ska nå betygsteget E.

Det varierar i vilken utsträckning lärarna ger eleverna återkoppling och uppmuntran

Granskningen visar att vissa lärare ger eleverna beröm, men det framkommer få exempel på att lärarna uppmärksammar eleverna på de framsteg som de gör. Av intervjuer med elever och lärare framgår att vissa lärare återkommande ger beröm till eleverna, men att lärarna sällan låter eleverna reflektera över och utvärdera sitt lärande och sina målsättningar. I intervju med lärare framkommer dock exempel på hur eleverna genom kamratåterkoppling fått byta uppgifter med varandra och på så vis tillsammans med en skolkamrat getts möjlighet att reflektera över sitt lärande. En lärare som undervisar i hem- och konsumentkunskap berättar även att hen brukar uppmuntra eleverna att smaka på maten och reflektera över vad de hade kunnat göra annorlunda.

Granskningen visar vidare att alla lärare inte ger eleverna kontinuerlig återkoppling som innehåller information om hur eleverna kan utvecklas mot målen. Eleverna berättar att lärare i religion, samhällskunskap, svenska och engelska löpande ger individuell återkoppling, exempelvis kan lärarna förklara för eleverna hur de kan

utveckla en skrivuppgift ytterligare. En del lärare berättar i intervju att de i mån av tid kan ge individuell muntlig återkoppling till eleverna. En lärare som undervisar i svenska och spanska berättar att hen under lektionstid kan ta ut eleverna en och en för att ge dem individuell återkoppling efter en inlämningsuppgift. En lärare som undervisar i musik berättar att eleverna kan få återkoppling när hen bedömer dem enskilt i piano. Samtidigt anser eleverna att det finns många lärare som främst ger återkoppling i samband med betygsättning och vid utvecklingssamtal. Det finns även lärare som inte lämnar någon återkoppling överhuvudtaget, utan endast meddelar när eleven riskerar ett underkänt betyg, uppger eleverna. Det framkommer av intervjuer med lärare och representanter för elevhälsan att skolan arbetar med skriftlig återkoppling genom skolans digitala lärplattform. Genom lärplattformen kan eleverna ta del av hur de ligger till i förhållande till måluppfyllelse i respektive ämne. Av intervjuer framgår dock att alla lärare inte använder sig av plattformen och några elever menar att de i flera ämnen för sent i kursen får reda på vad de ska uppnå.

Granskningen visar vidare att alla lärare inte säkerställer att eleverna förstår och använder den återkoppling de får. Lärarna berättar i intervju att de använder sig av skriftlig återkoppling men att de upplever att eleverna har svårt att ta till sig det. Flera lärare uppger att eleverna har lättare att ta till sig muntlig återkoppling, men att det är svårt att hinna med. Eleverna bekräftar att flera lärare inte försäkrar sig om eleverna har förstått och tagit till sig återkopplingen. Av intervjuer framgår att det finns elever som upplever att lärarna inte ger tydlig återkoppling och därför ger upp i sina försök att få svar från lärarna.

Bedömningsområde 2: Förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterier:

- Rektorn är väl insatt i hur skolans lokala kontext¹ kan prägla skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas förväntningar och inställning till skolarbete. Rektorn agerar vid behov för att förändra en låg förväntansbild. Rektorn försäkrar sig om att skolans personal

¹ Det omgivande samhället.

förmedlar tillit till elevernas förmåga i syfte att stärka elevernas engagemang för skolarbetet.

- Rektorn ser till att det finns ett skolgemensamt utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling. Efter uppföljningar av elevresultat och skolans arbetsprocesser vidtar rektor vid behov åtgärder för att alla elever ska ges möjlighet att nå så långt som möjligt. Rektorn förmedlar att det är skolans ansvar att se till att eleverna ges förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *låg utsträckning* skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn endast till viss del verkar för att skapa engagemang för skolarbetet hos personal, vårdnadshavare och elever. Rektorn är väl insatt i hur skolans lokala kontext i stort påverkar präglar skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas förväntningar och inställning till skolarbete. Dock förmedlar inte rektorn på ett tydligt sätt till skolpersonalen att deras bemötande och förväntningar har betydelse för elevernas inställning till skolarbetet och det saknas ett aktivt arbete för att förändra en låg förväntansbild i syfte att stärka elevernas engagemang för skolarbetet.

Granskningen visar vidare att rektorn i liten utsträckning ger förutsättningar för en undervisning som ger eleverna möjlighet att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Rektorn följer till viss del upp elevernas kunskapsresultat där fokus framförallt är på att eleverna ska nå godkända betyg i ämnena svenska, matematik och engelska. Någon övergripande analys med jämförelser mellan ämnen eller över tid framgår inte och det framgår inte heller vad i undervisningen och övriga arbetsprocesser som påverkat och orsakat resultaten. Rektorn involverar inte heller alla lärare i arbetet. Sammantaget medför detta att skolan har ett begränsat underlag för att analysera vad i skolans arbete som påverkar och orsakar elevernas kunskapsresultat i syfte att utveckla undervisningen så att eleverna ges möjlighet att nå så långt som möjligt.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendationer för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Rektorn har insikt i den lokala kontextens betydelse för synen på skolarbete men saknar tydliga strategier för att motverka en låg förväntansbild

Granskningen visar att rektorn har insikt i det omgivande samhällets betydelse för inställningen till skolarbete. Av intervjuer framgår att rektorn har en god bild av hur skolans lokala kontext ser ut och hur denna i stort påverkar elever och vårdnadshavares syn på utbildning. Rektorn är medveten om att vårdnadshavarnas inställning till skolarbete och avsaknaden av en studietradition på orten påverkar en del elevers inställning till skolarbetet negativt. Flera vårdnadshavare har en lägre formell utbildningsnivå men har ändå klarat sig i arbetslivet, och ser därför inte alltid nyttan av vidare studier, anser rektorn. En del elever förväntas arbeta i familjeföretaget, något som påverkar elevernas inställning till skolarbetet. Rektorn uppger att eleverna är ganska begränsade av de arbeten som de ser finns på orten, vilket är en utmaning för skolan som behöver vidta fler åtgärder för att eleverna ska få komma i kontakt med en större variation av yrken. Rektorn är även medveten om att det finns grupper av elever på skolan som har en negativ inställning till skolarbete, även om det också finns grupperingar som har en positiv inställning till skolarbete. Rektorn uppger att det finns en del tuffare attityder hos pojkarna medan flickorna har tydligare mål och är mer medvetna om samhället runt sig och vad de vill. Av intervju med rektorn framgår att skolan inte har något aktivt arbete mot detta.

Granskningen visar vidare att det finns vissa insatser för att motverka en låg förväntansbild hos vårdnadshavarna, men att rektorn inte tydligt förmedlar till skolpersonalen att deras bemötande och förväntningar har betydelse för elevernas engagemang och inställning till skolarbete. Lärarna berättar att de vid föräldramöten lyfter betydelsen av att vårdnadshavarna förmedlar en positiv bild av skolarbete till sina barn. De uppmanar även vårdnadshavarna att aktivt ta del av sina barns kunskapsutveckling genom skolans digitala lärplattform. Vidare berättar en lärare som undervisar i idrott och hälsa att det finns utmaningar med elever som kommer till lektionerna men som inte deltar aktivt i undervisningen. Genom att meddela vårdnadshavarna när det förekommit har läraren sett positiva resultat i form av ökat aktivt deltagande. Vidare uppger rektorn att det bland lärarna förekommer lägre förväntningarna på vissa grupper och klasser, vilket bekräftas av en del lärare. Rektorn uppger att hon försöker signalera till lärarna att de ska ha höga förväntningar på eleverna, men lärarna upplever inte att det är ett prioriterat arbete som skolan arbetar aktivt med.

Det finns ett visst skolgemensamt utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling

Granskningen visar att rektorn till viss del följer upp elevernas kunskapsresultat men i låg grad följer upp skolans arbetsprocesser, vilket innebär att rektorn har ett

begränsat underlag för att se hur undervisningen kan utvecklas för att elevernas ska kunna nå så långt som möjligt. Rektorn involverar inte alla lärare i arbetet. Rektorn uppger att skolan har en målkonferens två gånger per termin där lärarna går igenom elevernas resultat på skol-, klass-, grupp- och individnivå. Vidare framgår av lärarintervjuer att rektorns uppföljning av kunskapsresultaten främst fokuserar på andelen elever som inte når de betygskriterier som minst ska uppnås i alla ämnen, och då framförallt i ämnena matematik, svenska och engelska. Lärarna som undervisar i musik, idrott och hälsa, hemkunskap och slöjd uppger i intervju att deras ämnen sällan berörs och att fokus på de så kallade "kärnämnen" har lett till att de vanligtvis inte deltar vid målkonferenserna. Representanter för elevhälsan anser att det saknas en fungerande struktur på målkonferenserna men att skolan arbetar på att förbättra det. Av intervjuer med elever och rektorn framgår vidare att eleverna har möjlighet att via elevenkäter och elevrådet lämna synpunkter och upplevelser på undervisningen. Rektorn uppger även att en del elever brukar komma till henne för att framföra synpunkter på lärarnas undervisning. Vidare framgår av intervju med rektorn att hon sällan gör lektionsbesök och att lärarna inte heller är bekväma med att titta på vilken betydelse deras undervisning har för elevernas kunskapsresultat.

Granskningen visar vidare att skolans analyser begränsas till att samtliga elever ska nå betyget E i ämnena svenska, matematik och engelska samt att det är otydligt hur skolans utvecklingsarbete bidrar till att utveckla den ordinarie undervisningen i alla ämnen så att eleverna ges möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. I intervjuer framkommer att skolan har sett skillnader i kunskapsresultat mellan flickor och pojkar. Rektorn anser att flickor i regel är mer studiemotiverade än pojkar och att pojkar oftare har klart för sig att de efter studier ska arbeta i en förälders företag, men uppger samtidigt att skolan inte vidtagit några konkreta åtgärder för att komma till rätta med det. Vidare framkommer att det under pågående läsår är många elever i årskurs åtta som riskerar att inte nå godkända betyg, bland annat i svenska, engelska och de naturorienterande ämnena, enligt studie- och yrkesvägledare och specialpedagogen. En vidtagen åtgärd är att speciallärare i studieverkstaden förutom i matematik nu även undervisar i ämnet svenska. Rektorn uppger att det även har gjorts försök med undervisning i engelska i studieverkstaden, men att det försöket fick avbrytas då det inte "föll väl ut". Rektorn konstaterar även att läsförståelsen på skolan behöver förbättras och har med anledning av det beslutat att anlita en läsinspiratör samt utökat samarbetet med biblioteket. Av intervjuer och inkommen dokumentation framgår i övrigt inte hur skolan analyserar elevernas kunskapsresultat och skolans arbetsprocesser för att vidta åtgärder i syfte att utveckla undervisningen.

Bedömningsområde 3: Inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval

Här bedöms i vilken utsträckning inslag som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval integreras i undervisningen. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterium:

- Lärarna förmedlar en positiv syn på skolarbete och betydelsen av skolarbete för elevernas framtida studie- och yrkesval. Lärarna integrerar studie- och yrkesvägledningen i undervisningen och bidrar därigenom till att synliggöra faktorer² som kan påverka studie- och yrkesval. Lärarna visar i undervisningen upp en bred vy av möjliga studie- och yrkesval.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *låg utsträckning* integrerar inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna till viss del förmedlar en positiv syn på skolarbete genom att framhålla betydelsen av skolarbetet för elevernas framtida studie- och yrkesval. Det är dock inte tydligt hur lärarna arbetar för att synliggöra faktorer som kan påverka och begränsa elevernas studie- och yrkesval, såsom kön samt social och kulturell bakgrund. Lärarna visar inte heller upp en bred vy av möjliga studie- och yrkesval i undervisningen.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierat utvecklingsområde* nedan.

Motivering

Lärarna kopplar i liten utsträckning ihop undervisning med vägledning inför elevens framtida studie- och yrkesval

Granskningen visar att en del lärare i sin undervisning visar på skolarbetets betydelse för elevernas framtidsutsikter, men att de sällan ger eleverna möjlighet att utveckla en förståelse för hur kunskaper i det aktuella ämnet kan ha betydelse för deras framtida studie- och arbetsliv. I intervjuer med eleverna framkommer att eleverna anser att vissa lärare förmedlar att skolarbetet är viktigt. Eleverna uppger dock att lärarna framförallt förmedlar betydelsen av skolarbetet när eleverna

² Såsom socioekonomisk bakgrund, kön och kulturell bakgrund.

riskerar att få betyget F i ett ämne. Vidare berättar eleverna att det finns lärare som endast uppmuntrar eleverna att "jobba på i ämnet" för att de ska komma in på gymnasiet snarare än ge dem en tydligare förståelse för hur kunskapen i det aktuella ämnet kan vara av relevans för deras fortsatta studie- och arbetsliv. I intervju med lärare bekräftas att det finns lärare som inte gör något särskilt i undervisningen för att eleverna ska förstå att kunskaper i de ämnen de undervisar i kan ha betydelse för framtida studie- och arbetsliv. Vissa lärare tycker att det är enklare att i undervisningen göra kopplingar till vuxenlivet generellt än till deras undervisningsämne specifikt. Lärarna som undervisar i de samhällsorienterade ämnena anser dock att det är naturligare för dem att visa på hur deras ämnen kan ha betydelse för framtida studie- och arbetsliv, då de menar att det ligger närmre deras ämnen. Lärarna berättar att frågor som berör vilka jobb som finns på orten och vilken utbildning som krävs för olika typer av yrken lyfts i samhällskunskapen. I samband med det händer det att eleverna får diskutera sina egna framtidsvisioner, uppger lärarna. Vidare berättar eleverna att läraren i svenska kan förklara för eleverna hur de kan få användning av litteraturhistoria. Eleverna berättar att de i ämnet fysik har fått prata om hur det är att arbeta på ett kärnkraftverk. I övrigt framkommer få exempel i intervjuerna på hur lärarna i sin ämnesundervisning belyser vilka yrkesgrupper som kan knytas till ämnet och hur eleverna ska förstå att kunskaper i de ämnen de undervisar i kan ha betydelse för elevernas framtida studie- och arbetsliv.

Studie- och yrkesvägledaren, som även arbetar som undervisande lärare i engelska, uppger att det finns lärare som integrerar studie- och yrkesvägledningen i undervisningen. Exempelvis får eleverna i årskurs åtta arbetslivskunskap och i ämnet engelska får eleverna skriva cv och diskutera vilka arbetsmöjligheter som finns internationellt. I svenskan får eleverna skriva om sina styrkor och förmågor. Samtidigt betonar studie- och yrkesvägledaren att det krävs mer arbete för att samtliga lärare ska integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen.

Lärarna ger eleverna en begränsad bild av möjliga studie- och yrkesval och låter sällan eleverna reflektera kring faktorer som kan påverka deras studie- och yrkesval

Granskningen visar att lärarna i undervisningen inte ger en bred bild av möjliga utbildningsvägar och yrken, och sällan ger eleverna möjlighet att i undervisningen utveckla förmågan att göra medvetna och välinformerade val. Varken lärare eller elever ger i intervjuerna några exempel på hur eleverna i undervisningen får möjlighet att reflektera och diskutera framtida mål, studier och yrkesliv. Enligt både lärare och elever handlar det främst om spontana inslag både under och efter undervisningstid, ibland på elevernas initiativ. Lärare berättar att de vid mentorssamtalen i årskurs sju ställer frågan till eleverna vad de har för tankar om vad de vill bli. Enligt lärarna är det viktigt och sår förhoppningsvis ett första frö som hos eleverna sätter igång tankar om framtida studie- och yrkesval. Samtidigt uppger lärarna att det är svårt att få eleverna att tänka framåt, utan att det lätt blir

så att de har fokus på det som är här och nu. Lärarna anser att eleverna skulle gynnas av att i högre utsträckning få reflektera över framtida studie- och yrkesval i undervisningen. Av intervjuerna framkommer inga exempel på att lärarna i undervisningen tar upp hur studie- och yrkesval kan begränsas av kön, social eller kulturell bakgrund.

Bedömningsområde 4: Förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterium:

- Rektorn förmedlar betydelsen av att elever får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval, till såväl studie- och yrkesvägledaren som till lärarna. Rektorn ger förutsättningar för en vägledning som är integrerad i undervisningen och som vidgar elevers perspektiv.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *låg utsträckning* skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn inte på ett tydligt sätt förmedlar betydelsen av att eleverna får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval, varken till studie- och yrkesvägledaren eller till lärarna. Rektorn organiserar i begränsad utsträckning studie- och yrkesvägledningen så att eleverna får möjlighet att möta en variation av olika företrädare för arbetslivet och utbildningsväsendet. Rektorn ser inte heller till att studie- och yrkesvägledningen verkar för att elevernas studie- och yrkesval inte ska begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Vidare visar granskningen att rektorn inte på ett tydligt sätt förmedlar att lärarna ska integrera studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen, eller försäkras sig om att de gör detta. Rektorn ger heller inte lärarna och studie- och yrkesvägledaren tillräckliga förutsättningar för att bedriva en studie- och yrkesvägledning som är integrerad i undervisningen för att vidga elevernas perspektiv.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierat utvecklingsområde* nedan.

Motivering

Rektorn förmedlar i låg utsträckning betydelsen av att eleverna får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval

Granskningen visar att rektorn i låg utsträckning förmedlar till skolans personal att det är skolans uppdrag att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval samt att ge dem goda förutsättningar att göra väl underbyggda studie- och yrkesval. Rektorn berättar i intervju att lärarna inte har fått några riktlinjer för hur de ska arbeta för att eleverna ska få en bred bild av möjliga studie- och yrkesval, men utgår från att lärarna arbetar med det. De vägledningsinsatser som bedrivs på skolan genomförs av studie- och yrkesvägledaren. Rektorn hänvisar till skolans studie- och yrkesvägledningsplan (SYV-plan), men av intervjuer med lärare och studie- och yrkesvägledare framgår att arbetet med planen har varit vilande de senaste åren. Studie- och yrkesvägledaren uppger att planen behöver utvecklas och användas i praktiken för att den ska bli levande. Av intervjuer framgår inte att rektorn ser till att studie- och yrkesvägledningen verkar för att elevernas studie- och yrkesval inte ska begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund.

Granskningen visar vidare att rektorn i begränsad utsträckning organiserar studie- och yrkesvägledningen så att eleverna får möta en variation av olika företrädare för arbetslivet och utbildningsväsendet. Representanter för gymnasieskolor som finns på pendlingsavstånd till orten har varit på skolan och informerat eleverna om deras gymnasieprogram, men om eleverna vill ha information från gymnasieskolor som ligger längre bort sker det i den utsträckning elever och vårdnadshavare har möjlighet att besöka dessa skolor på egna initiativ. Utifrån intervjuer med lärare, studie- och yrkesvägledare och rektorn framkommer att skolan endast i begränsad utsträckning bjuder in olika företrädare för arbetslivet och utbildningsväsendet. Studie- och yrkesvägledaren berättar att arbetet stannat av i och med pandemin och att skolan inte har återupptagit insatserna. Enligt studie- och yrkesvägledaren befinner sig nu skolan dock i startgroparna för att återknyta kontakt med olika företag. Vidare framgår i intervjuer med lärare att tanken har varit att studie- och yrkesvägledaren ska ta fram praktikplatser till eleverna i den praktiska arbetslivsorienteringen (prao), men att det inte har blivit så. Många elever har därför varit på sina föräldrars arbetsplatser vilket lärarna anser begränsar elevernas möjligheter att vidga sina perspektiv. Av intervjuer med elever och lärare framkommer även att en stor del av informationen gällande studie- och yrkesval riktas till elever i årkurs 9, detta trots att lärarna upplever att många elever då redan har bestämt sig om vilket gymnasieval de ska göra och att de inte är intresserade av att ta del av information om andra gymnasieprogram. Vidare uppger elever i årskurs 8 att de saknar stöd från studie- och yrkesvägledaren och att om de önskar information om studie- och yrkesval så får de söka upp det själva.

Rektorn ger i låg grad förutsättningar för en studie- och yrkesvägledning som är integrerad i undervisningen

Granskningen visar att skolan saknar organisatoriska förutsättningar för samverkan mellan lärarna och studie- och yrkesvägledaren för att bedriva en integrerad studie- och yrkesvägledning som vidgar elevernas perspektiv. Av lärarintervjuer framgår att rektorn inte på ett tydligt sätt förmedlar att lärarna ska integrera studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen, eller försäkrar sig om att de gör det. Det finns varken avsatt tid, mötesforum eller strukturerade former för samverkan där lärarna och studie- och yrkesvägledaren kan utveckla arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen. Av intervjuer med lärare framgår att studie- och yrkesvägledaren arbetar 40 procent av en heltidstjänst. Lärarna upplever att det är svårt att få till tider för möten och samverkan när studie- och yrkesvägledaren inte arbetar heltid på skolan. I dagsläget upptas studie- och yrkesvägledarens tid framförallt av praktisk arbetslivsorientering, enskilda samtal med elever och elevhälsoträffar. Rektorn berättar att studie- och yrkesvägledaren under hennes år som rektor endast haft en deltidstjänst men att skolan skulle behöva mer än så. Studie- och yrkesvägledarens är anställd direkt av huvudmannen och rektorn är inte dennes chef och avgör därmed bland annat inte i vilken omfattning studie- och yrkesvägledaren arbetar. Vidare framkommer det av intervjuer med lärare, studie- och yrkesvägledare och rektorn att det på skolan även saknas kompetens inom området. Studie- och yrkesvägledaren är legitimerad lärare men saknar en behörighetsgivande utbildning som studie- och yrkesvägledare. Lärare uppger i intervju att studie- och yrkesvägledaren arbetar slutet och att mycket sker i sista stund, som exempelvis information till eleverna inför gymnasievalet, vilket ställer högre krav på aktiva vårdnadshavare än lärarna. Vidare uppger lärare i intervju att de behöver mer kompetens inom studie- och yrkesvägledning så att de i högre utsträckning kan hjälpa eleverna och inte endast behöva hänvisa till studie- och yrkesvägledaren. Rektorn bekräftar att det finns en kompetensbrist inom området och anser att det finns ett stort behov av att utveckla skolans arbete med studie- och yrkesvägledning.

Identifierade utvecklingsområden

Stimulera eleverna att utvecklas så långt som möjligt och stärka elevernas tillit till den egna förmågan

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom de områden som granskats bedömer Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver i högre grad skapa förutsättningar för lärarna att bedriva en undervisning som ger eleverna möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Detta innefattar att utveckla arbetet med att analysera vad i

skolans arbete som påverkar och orsakar elevernas kunskapsresultat, som underlag för att utveckla undervisningen. Vidare behöver rektorn utveckla arbetet med att motverka eventuella låga förväntningar och negativa inställningar till skolarbete som kan finnas hos elever, vårdnadshavare och personal i syfte att stärka elevernas engagemang för skolarbetet.

Av granskningen framgår att rektorn till viss del följer upp elevernas kunskapsresultat där fokus framförallt är på att eleverna ska nå godkända betyg i ämnena svenska, matematik och engelska. Någon övergripande analys med jämförelser mellan ämnen eller över tid framgår inte och det framgår inte heller vad i undervisningen och övriga arbetsprocesser som påverkat och orsakat resultaten. Rektorn involverar inte heller alla lärare i arbetet. Sammantaget medför detta att skolan har ett begränsat underlag för att analysera vad i skolans arbete som påverkar och orsakar elevernas kunskapsresultat i syfte att utveckla undervisningen och ge eleverna möjlighet att nå så långt som möjligt. Vidare förmedlar inte rektorn på ett tydligt sätt till skolpersonalen att deras bemötande och förväntningar har betydelse för elevernas inställning skolarbetet och det saknas ett aktivt arbete för att förändra en låg förväntansbild i syfte att stärka elevernas engagemang för skolarbetet.

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.³

Av läroplanen framgår vidare att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende.⁴ Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet.⁵

Vidare ska läraren stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.⁶ Läraren ska vidare: ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven bland annat utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.⁷

³ 1 kap. 4 § och 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

⁴ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

⁵ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

⁶ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

⁷ Ibid.

Av läroplanen framgår att rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans de behöver. Vidare har rektorn ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.⁸

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn i högre grad skapar förutsättningar för lärarna att bedriva en undervisning som ger alla elever möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Det innefattar att utveckla arbetet med att följa upp och analysera vad som påverkar och orsakar elevernas kunskapsresultat som underlag för att utveckla undervisningen så att den ger förutsättningar för samtliga elever att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Genom att relatera skolans arbetsprocesser till identifierade skillnader i kunskapsresultat för olika elevgrupper, såsom utifrån kön, föräldrars utbildningsnivå eller elevernas bakgrund, kan skolan söka förklaringar till kunskapsresultaten i faktorer som skolan kan påverka. Skolinspektionen rekommenderar vidare att rektorn säkerställer att det som framkommer i analysen av elevernas kunskapsresultat, skolans arbetsprocesser och förutsättningar för elevernas lärande leder till reella utvecklingsåtgärder som gynnar undervisningen. Åtgärderna kan exempelvis handla om organisationsförändringar, samverkan samt kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte kring undervisningsnära frågor. Rektorn behöver tydligare involvera samtliga lärare i detta utvecklingsarbete. Vidare behöver rektorn i större utsträckning verka för att motverka eventuella låga förväntningar och negativa inställningar till skolarbete som kan finnas hos elever, vårdnadshavare och personal i syfte att stärka elevernas engagemang för skolarbetet. I detta arbete behöver rektorn tydligare förmedla till skolpersonalen att deras bemötande och förväntningar har betydelse för elevernas engagemang och inställning till skolarbete samt verka aktivt för ett förtroendefullt samarbete mellan skolan och hemmen för att påverka elevers och vårdnadshavares inställning till skolarbetet.

Vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom de områden som granskats bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen. I detta arbete behöver lärarna i högre

⁸ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

utsträckning koppla samman skolämnen med vägledning, visa på en variation av utbildningsvägar, yrken och branscher samt ge eleverna möjlighet att i undervisningen utveckla förmågan att göra medvetna och välinformerade val.

- Rektorn behöver i högre grad förmedla till lärarna att de ska integrera studie- och yrkesvägledning i sina undervisningsämnen och försäkra sig om att de gör detta. Rektorn behöver ge lärarna och studie- och yrkesvägledaren förutsättningar för detta arbete. Därvid behöver rektorn förmedla betydelsen av att elever får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval. I detta arbete behöver rektorn även se till att skolans studie- och yrkesvägledning verkar för att elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund.

Av granskningen framgår att lärarna till viss del förmedlar en positiv syn på skolarbete genom att framhålla betydelsen av skolarbetet för elevernas framtida studie- och yrkesval. Lärarna ger dock sällan eleverna möjlighet att utveckla en förståelse för hur kunskaper i det aktuella ämnet kan ha betydelse för deras framtida studie- och arbetsliv. Lärarna integrerar i låg utsträckning studie- och yrkesvägledning i undervisningen och lärarna synliggör därmed inte heller faktorer som kan påverka och begränsa elevernas studie- och yrkesval. Lärarna visar inte heller upp en bred vy av möjliga studie- och yrkesval i undervisningen och ger sällan eleverna möjlighet att i undervisningen utveckla förmågan att göra medvetna och välinformerade val.

Av granskningen framgår också att rektorn inte på ett tydligt sätt förmedlar betydelsen av att elever får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval, varken till studie- och yrkesvägledaren eller till lärarna. Rektorn organiserar i begränsad utsträckning studie- och yrkesvägledningen så att eleverna får möjlighet att möta en variation av olika företrädare för arbetslivet och utbildningsväsendet. Rektorn ser inte heller till att studie- och yrkesvägledningen verkar för att elevernas studie- och yrkesval inte ska begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Rektorn ger heller inte lärarna och studie- och yrkesvägledaren tillräckliga förutsättningar för att integrera vägledningen i undervisningen för att vidga elevernas perspektiv.

Enligt skollagen ska elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses.⁹

I läroplanen anges att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och

⁹ 2 kap. 29 § skollagen (2010:800).

yrkesinriktning.¹⁰ Skolans mål är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden och har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder. Alla som arbetar i skolan ska bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av könstillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund. Läraren ska bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning. Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen samt vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.¹¹

Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav/förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.¹² Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.¹³ Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor.¹⁴

Av läroplanen framgår vidare att rektorn har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen och, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning.¹⁵

Skolinspektionen rekommenderar att lärarna utvecklar arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Detta innefattar att lärarna i sin planering och genomförande av undervisningen i högre grad kopplar samman skolämnena med vägledning inför elevernas framtida val, visar en bred vy av möjliga studie- och yrkesval, och problematiserar kring till traditionella föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund som kan begränsa eleverna i deras framtida studie- och yrkesval.

Skolinspektionen rekommenderar också att rektorn tydligare förmedlar betydelsen av att lärarna integrerar studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen

¹⁰ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

¹¹ Lgr22, avsnitt 2.6 Skolan och omvärlden.

¹² Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

¹³ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

¹⁴ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

¹⁵ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

och försäkra sig om att lärarna gör detta. Rektorn behöver ge lärarna och studie- och yrkesvägledaren ökade förutsättningar för detta arbete. Det kan handla om tydliga riktlinjer, kompetensutveckling vid behov, nödvändiga mötesforum eller en tydlig arbetsfördelning. Vidare behöver rektorn se till att lärarna använder studie- och yrkesvägledarens kompetens som stöd för att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen. Studie och yrkesvägledaren kan stödja lärarna genom att sprida kunskap, initiera verksamhet, delta i planeringen av undervisningen och genomföra vissa undervisningsinslag tillsammans med lärarna. Rektorn behöver även tydligare förmedla betydelsen av att eleverna får en bred bild av olika framtida studie- och yrkesval till lärarna och studie- och yrkesvägledaren. I detta arbete behöver rektorn organisera studie- och yrkesvägledningen så att eleverna får möjlighet att möta en variation av olika företrädare för arbetslivet och utbildningsväsendet samt verka för att elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av föreställningar om kön, kulturell och social bakgrund. Rektorn kan exempelvis utforma konkreta mål för arbetet med att motverka traditionella föreställningar som begränsar elevers studie- och yrkesval och verka för att skolans arbetslivskontakter bidrar till att utmana traditionella föreställningar om yrkesval kopplat till kön.

Skolinspektionen vill i detta sammanhang påminna huvudmannen om att det är huvudmannens ansvar att se till att det finns tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Studie- och yrkesvägledaren ska vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.

*För detta utvecklingsområde kan Skolverkets forskningsöversikt *Att välja för framtiden. Skolans stöd genom vägledning och lärande* och modulen Studie- och yrkesvägledning i undervisningen åk F-9, då särskilt *Del 4. Normkritiska perspektiv på studie- och yrkesvägledning i undervisningen*, vara värdefulla att använda.*

På Skolinspektionens vägnar,

Beslutet har fattats av Caroline Engskär, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Johanna Salomonsson. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Stina Johansson deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Underlag för bedömning

Skolinspektionen har genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Hagaskolan under höstterminen 2022. Vid intervjuerna har information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten inhämtats. Intervjuerna genomfördes av utredarna Johanna Salomonsson och Marcus Rönnegård.

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Tre gruppintervjuer med elever i årskurserna 8 och 9.
- Tre gruppintervjuer med lärare i årskurserna 7–9.
- En intervju med personal som har specialpedagogisk kompetens samt skolans studie- och yrkesvägledare.
- En intervju med skolans rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt officiell statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från intervjuerna för faktakontroll.

Fakta om granskad verksamhet

Hagaskolan är en grundskolan med årskurserna F–9. Skolan har hösten 2022 totalt 513 elever. I årskurserna 7–9 går det 145 elever fördelat på 53 elever i årskurs 7, 46 elever i årskurs 8 och 46 elever i årskurs 9. I årskurserna 7–9 arbetar 20 lärare varav 14 är legitimerade. Enligt uppgifter från huvudmannen saknar åtta av lärarna behörighet i ett eller flera undervisningsämnen.

Skolenheten är belägen i ett socioekonomiskt blandat område enligt Delmos segregationsbarometer år 2021. Enligt Skolverkets officiella statistik var andel elever med föräldrar som har eftergymnasial utbildning läsåret 2021/22 49 procent. Riksgenomsnittet för läsåret 2021/22 var 62 procent. Enligt Statistikmyndigheten SCB har 20 procent av kommuninvånarna i åldern 16–64 eftergymnasial utbildning, vilket kan jämföras med motsvarande andel i riket som är 37 procent.

Enligt huvudmannen leds skolan av en rektor som arbetar heltid och en biträdande rektor som arbetar 80 procent av en heltidstjänst. Rektorn har delegerat till biträdande rektorn personalansvar för de lärare som undervisar i årskurserna 4–6, ansvar för trygghetsteamet samt visst elevhälsoarbetet riktat mot årskurserna 4–6.

Hagaskolan är indelar i två arbetslag, 4–6 och 7–9. Arbetslagen har två konferenstillfällen per vecka totalt om 180 minuter. Lärarna i arbetslaget 7–9 är

även indelade i ämneslag. Både arbetslag och ämneslag finns med i kalendariet och träffas regelbundet under året.

Hagaskolan har tillgång till specialpedagogisk kompetens som uppgår till 150 procent av heltid. Skolans studie- och yrkesvägledare tjänstgör på 40 procent av en heltidstjänst. Studie- och yrkesvägledaren är legitimerad lärare men saknar behörighetsgivande utbildning för studie- och yrkesvägledning.

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer (26 kap. 20 § skollagen). Nedan redovisas de mål och riktlinjer som är relevanta för den här granskningen.

Stimulera eleverna att utvecklas så långt som möjligt och stärka elevernas tillit till den egna förmågan

Skollagen

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.¹⁶

Läroplanen för grundskolan

Av läroplanen framgår att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen.¹⁷ Även elever som lätt når de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.¹⁸ Undervisningen kan därför aldrig utformas lika för alla.

Av läroplanen framgår vidare att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende.¹⁹ Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet.²⁰

Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna

¹⁶ 1 kap. 4 § och 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

¹⁷ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

¹⁸ 3 kap. 2 § skollagen.

¹⁹ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

²⁰ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.²¹

Läraren ska stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.²² Läraren ska vidare: ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven bland annat utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.²³

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans de behöver. Vidare har rektorn ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.²⁴

Vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Skollagen

Enligt skollagen ska elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses.²⁵

Läroplanen för grundskolan

I läroplanen anges att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.²⁶ Skolans mål är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden och har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder. Alla som arbetar i skolan ska bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av könstillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund. Läraren ska bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning. Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska informera och vägleda

²¹ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för utveckling och lärande.

²² Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

²³ Ibid.

²⁴ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

²⁵ 2 kap. 29 § skollagen (2010:800).

²⁶ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen samt vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.²⁷

Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav/förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.²⁸ Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.²⁹ Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor.³⁰

Rektorn har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen och, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning.³¹

²⁷ Lgr22, avsnitt 2.6 Skolan och omvärlden.

²⁸ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

²⁹ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

³⁰ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

³¹ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.